

**mgr Grzegorz Czapski<sup>1</sup>**

Koło Naukowe Doktorantów Nauk o Bezpieczeństwie UPH

Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

**inż. Paulina Stempnik**

Koło Naukowe Logistyków

Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

## **Bezpieczeństwo w drogowych przewozach turystycznych** Safety in road tourist transport

**Streszczenie:** Branża turystyczna w Polsce cały czas prężnie się rozwija, dlatego też jej ważnym elementem jest transport. Niniejszy artykuł ma na celu scharakteryzowanie usług transportowych w turystyce, w szczególności zasady bezpieczeństwa w turystycznych przewozach autokarowych (stan prawny na dzień 25 kwietnia 2017 r.) oraz poznanie opinii osób korzystających z transportu autobusowego. W artykule zawarto bowiem wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród pasażerów.

**Słowa kluczowe:** bezpieczeństwo, transport, przewozy turystyczne

**Abstract:** The tourism industry in Poland is constantly expanding therefore transport is important part of this. This article is aimed to characterize transport services in tourism, especially safety rules in bus tourism (legal status at 25 april 2017) and getting to know the opinion people who used bus transport. The article includes the results of surveys carried out on passengers.

**Keywords:** safety, transport, tourist transport

### **Wstęp**

Turystyka jest obecnie dynamicznie rozwijającą się gałęzią gospodarki. Jej rozwój w ostatnich latach spowodowany był głównie poprawą warunków ekonomicznych, a więc także wzrostem zamożności społeczeństwa. Innymi czynnikami wpływającymi bezpośrednio na rozwój turystyki są: poprawa warunków życia ludności na świecie, zwiększenie długości ich życia, a także mobilności. Rozwijająca się stale infrastruktura transportowa pozwala obecnie na szybsze i wygodniejsze dotarcie do wybranych miejsc na świecie.

Efektom działalności sektora turystyki jest tworzenie wartości użytkowych, jakimi są usługi. Usługi turystyczne spełniają trzy ważne funkcje związane z potrzebami konsumentów. Przede wszystkim dają turystom możliwość realizacji celu ich podróży, poznania innej kultury i obyczajów. Zapewniają im także odpowiednie warunki odpoczynku poza miejscem zamieszkania oraz dostarczają towarów służących zaspokojeniu potrzeb konsumentów. Odgrywa-

---

<sup>1</sup> Artykuł napisany pod opieką naukową dr inż. Adama Marcysiaka.

ją również dużą rolę społeczną, gdyż stwarzają turystom możliwość wypoczynku, oderwania się od codziennych obowiązków czy uciążliwego życia w mieście. Usługi turystyczne stanowią także źródło dochodu dla miejscowości wypoczynkowych oraz pośrednio wpływają na ich rozwój. Jednym z rodzajów usług turystycznych są usługi transportowe<sup>2</sup>. W ramach podstawowych usług turystycznych świadczonych przez przedsiębiorstwa należy wyróżnić: usługi transportowe, hotelarskie, gastronomiczne, pośrednictwa, przewodnictwa, kulturalno-rozrywkowe oraz informacyjne<sup>3</sup>.

W Polsce w ostatnich latach nastąpił znaczący wzrost ruchu turystycznego. Z tego powodu coraz większego znaczenia nabierają firmy świadczące różnorodne usługi związane z obsługą zwiększającej się liczby turystów. W przedsiębiorstwach tych szczególną rolę odgrywają obecnie kwalifikacje z zakresu logistyki, gdyż są one niezbędne do prawidłowej organizacji każdej imprezy turystycznej. Właściwe rozplanowanie każdego elementu usługi pozwala na zaspokojenie potrzeb konsumentów oraz względne zmniejszenie kosztów<sup>4</sup>.

### Usługi transportowe w turystyce

Specyficzną cechą turystyki jest konieczność przemieszczania się turystów, dlatego też transport jest nieodłącznym elementem umożliwiającym jej funkcjonowanie. To właśnie pojawienie się nowych technologii komunikacyjnych pod koniec ubiegłego wieku doprowadziło do zwiększenia się ilości wyjazdów turystycznych. Obecnie transport stanowi również czynnik podnoszący atrakcyjność danego miejsca. Dobrze rozwinięta sieć infrastruktury transportowej zwiększa dostępność regionu oraz zachęca turystów do częstszego odwiedzania go. Oprócz funkcji komunikacyjnej, pozwalającej na dotarcie do wybranego miejsca, transport pełni również funkcję rekreacyjno-rozrywkową. Niektóre środki transportowe stanowią atrakcję turystyczną. Można do nich zaliczyć statki pasażerskie, kolejki górskie czy tramwaje wodne<sup>5</sup>.

Usługi transportowe należą zatem do fundamentalnych usług w turystyce. Stanowią czynnik warunkujący ruch turystyczny w poszczególnych regionach. Przedsiębiorstwa świadczące usługi z zakresu przewozu osób oferują możliwość wyjazdów za pomocą różnych środków transportu. Klienci przy wyborze kierują się wieloma aspektami, tak aby wybrany środek transportu był jak najlepiej dostosowany do ich potrzeb. Wśród uwzględnianych kryteriów wyboru wymienia się cel wyjazdu, całkowite koszty podróży, pokonywaną odległość, a także specyficzne cechy środka transportu, do których należą przede wszystkim szybkość oraz komfort i bezpieczeństwo podróży<sup>6</sup>.

<sup>2</sup> H. Górską-Warsewicz, *Usługi w turystyce*, Wyd. SGGW, Warszawa 2013, s. 14.

<sup>3</sup> J. Maciąg, *Systemy zarządzania jakością usług: zasady i metody*, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach, Katowice 2010, s. 12-13.

<sup>4</sup> A. Tul-Krzyszczuk, *Logistyka usług turystycznych*, [w:] *Uwarunkowania działalności usługowej w turystyce*, A. Bobol, A. Maciąg (red.), Wyd. SGGW, Warszawa 2013, s. 107-108.

<sup>5</sup> J. Zawadka, *Infrastruktura turystyczna i jej rozwój w Polsce*, [w:] A. Balińska, A. Sieczko, J. Zawadka, *Wybrane problemy rozwoju turystyki*, Wyd. SGGW, Warszawa 2013, s. 88.

<sup>6</sup> M. Świątkowska, A. Tul-Krzyszczuk, *Usługi transportowe*, [w:] E. Świstak, A. Tul-Krzyszczuk, *Usługi w turystyce*, Wyd. SGGW, Warszawa 2013, s. 23.

W przewozach turystycznych ma zastosowanie kilka gałęzi transportu: samochodowy, nazywany inaczej drogowym, kolejowy, lotniczy oraz morski. Współcześnie bardzo duże znaczenie ma transport drogowy. W tym przypadku do przewozów pasażerskich wykorzystywane są dwa rodzaje środków transportu. Dla przewozów grupowych jest to autokar, natomiast do potrzeb indywidualnych wykorzystywane są samochody osobowe<sup>7</sup>.

Jak każdy rodzaj transportu, transport drogowy posiada zarówno swoje zalety, jak i wady. Do pozytywnych cech transportu samochodowego należy przede wszystkim duża dostępność. Pozwala on na bezpośrednie przemieszczanie się osób do wybranego miejsca bez konieczności przesiadki. Dzięki temu znacząco wzrasta komfort podróży. Innym pozytywnym aspektem korzystania z tej gałęzi transportu jest duża elastyczność podróży. Pokonywana trasa jest bardzo często dostosowywana do indywidualnych potrzeb klientów. Ze względu na szybkość przewozu, transport samochodowy jest wybierany w szczególności do pokonywania krótkich i średnich tras. Ponadto wykonywane usługi cechują się dużą punktualnością<sup>8</sup>.

Jednakże wykorzystanie transportu drogowego do przewozu osób zależy jest w dużej mierze od stanu technicznego infrastruktury. Bardzo ważne jest jej rozmieszczenie, zagęszczenie oraz długość. W odniesieniu do turystyki, ciągi komunikacyjne dzieli się na drogi o przeznaczeniu tranzytowym, posiadające najwyższe parametry techniczne, drogi dojazdowe oraz drogi turystyczne, zlokalizowane najczęściej na obszarach o wysokich walorach turystycznych. Szczególne znaczenie dla przewozów turystycznych mają autostrady oraz drogi szybkiego ruchu, umożliwiające szybsze i praktycznie bezkolizyjne przejazdy<sup>9</sup>.

Coraz bardziej popularnym środkiem transportu w turystyce staje się autokar. Wykorzystywany jest on w szczególności podczas wyjazdów o charakterze religijnym lub poznawczym. W ostatnich latach duże znaczenie zyskały autokarowe wycieczki objazdowe, pozwalające turystom na odwiedzenie kilku miejsc w stosunkowo krótkim czasie. Niewątpliwą zaletą tego środka lokomocji jest bezpośredniość przejazdów. Brak przesiadek w podróży wpływa na jej komfort, co więcej, podróżujący mogą również bez problemu przewieźć swój bagaż do hotelu. Ponadto istnieje możliwość przejazdu w dowolne miejsce, co ułatwia zwiedzanie ciekawych obiektów turystycznych. Turyści podczas podróży autokarem mają także możliwość podziwiania mijanych krajobrazów oraz korygowania programu imprezy turystycznej. Dodatkową korzyścią są również dość niskie koszty przejazdów. Jednostkowy koszt przypadający na jednego uczestnika wycieczki jest niejednokrotnie dużo niższy niż w przypadku podróży koleją lub samolotem<sup>10</sup>.

Nowoczesne autokary zachęcają turystów również swoim bogatym wyposażeniem. Podczas podróży mogą oni skorzystać z usług kuchni pokładowej, łódki oraz barku. Dodatkowo w każdym autokarze powinna znajdować

<sup>7</sup> J. Czerwiński, *Podstawy turystyki*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2015, s. 270.

<sup>8</sup> A. Balińska, A. Siczko, J. Zawadka, *Turystyka. Wybrane zagadnienia*. Wyd. Difin, Warszawa 2014, s. 120.

<sup>9</sup> Tamże, s. 121.

<sup>10</sup> J. Czerwiński, *Podstawy...*, op. cit., s. 270-271.

wać się toaleta z umywalką oraz system audio-wideo. Komfort podróży zapewnia także sprawna klimatyzacja oraz regulowane fotele, wyposażone w pasy bezpieczeństwa<sup>11</sup>. Do wad przewozów autokarowych zalicza się ryzyko wystąpienia awarii pojazdu oraz długi czas przejazdów długodystansowych. Całkowity czas przewozu uzależniony jest w dużej mierze od czasu kontroli celnych i granicznych, a także od ograniczeń kierowców. Ze względu na długi czas podróży znaczenie ma również poziom obsługi klientów. W przewozach autokarowych bardzo ważne jest zachowanie odpowiednich zasad bezpieczeństwa oraz przestrzeganie czasu pracy kierowców<sup>12</sup>.

### Zasady bezpieczeństwa w turystycznych przewozach autokarowych

Każdy autokar wykorzystywany do przewozów turystycznych powinien cechować się wysoką sprawnością techniczną oraz posiadać aktualne wszystkie badania techniczne, przeprowadzane regularnie co 6 miesięcy. Dobrze wyposażony środek transportu powinien również posiadać koło zapasowe, apteczkę pierwszej pomocy oraz dwie gaśnice – jedną, znajdującą się w pobliżu stanowiska kierowcy, drugą ogólnodostępną. Wszystkich podróżnych przed rozpoczęciem wycieczki należy poinformować o miejscu wymienionych wcześniej elementów, wyjściach ewakuacyjnych, a także o obowiązujących zakazach, m.in. palenia papierosów czy przewożenia materiałów łatwopalnych<sup>13</sup>.

Kierowca autokaru zobowiązany jest do posiadania przy sobie dokumentów uprawniających go do przewozu osób (prawo jazdy kategorii D), dowód rejestracyjny oraz ważny dokument potwierdzający wykupienie ubezpieczenia OC. Do obowiązków kierującego pojazdem należy również regularne sprawdzanie jego stanu technicznego oraz kontrola elementów mających bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo przejazdu. Ponadto w czasie prowadzenia pojazdu zabrania się palenia papierosów, rozmów przez telefon oraz spożywania posiłków.

Osoba kierująca autokarem powinna również przestrzegać przepisów ruchu drogowego. Dopuszczalna prędkość na terenie zabudowanym wynosi 50 km/h, w godzinach nocnych jest to 60 km/h. Natomiast poza obszarem zabudowanym dopuszczalna jest prędkość 70 km/h, zaś na drogach szybkiego ruchu zwiększa się ona do 80 km/h. Jedynie autokary posiadające wyższe parametry techniczne są uprawnione do przewozów z prędkością do 100 km/h<sup>14</sup>.

Ważnym aspektem bezpieczeństwa przewozów autokarowych jest również unormowany czas pracy kierowcy. Maksymalny dopuszczalny dobowy czas pracy kierowcy wynosi 9 godzin. Jedynie raz na tydzień może on zostać zwiększony do 10 godzin. Do wykonywania przejazdów wymagających dłuższego czasu pracy należy zatrudniać dwóch kierowców. W przypadku jednego prowadzącego pojazd przysługuje mu 45 minut odpoczynku po czteropółgodzinnym czasie prowadzenia pojazdu. Czas ten może być podzielony na krót-

<sup>11</sup> A. Balińska, A. Sieczko, J. Zawadka, *Turystyka...*, op. cit., s. 122.

<sup>12</sup> J. Czerwiński, *Podstawy...*, op. cit., s. 271.

<sup>13</sup> [www.dit.wroc.pl/](http://www.dit.wroc.pl/) [dostęp 25.04.2017].

<sup>14</sup> [www.bialystok.uw.gov.pl](http://www.bialystok.uw.gov.pl) [dostęp 25.04.2017].

sze przerwy, w zależności od preferencji kierowcy i pasażerów. Dłuższy zalecany odpoczynek wynosi 11 godzin i musi zostać zrealizowany w ciągu 24 godzin od rozpoczęcia wykonywania usługi. Natomiast podczas prowadzenia autokaru przez dwie osoby, każdej z nich należy się odpoczynek dzienny w wymiarze 8 godzin w czasie pierwszych 30 godzin jazdy<sup>15</sup>.

Autokary kursujące w krajach rozwijających się bardzo często nie spełniają europejskich standardów. Najczęściej naruszane są przepisy dotyczące czasu pracy kierowców. Pracujący ponad normę kierowcy są przemęczeni, co znacząco obniża ich koncentrację na drodze. Niekiedy łamią również przepisy ruchu drogowego, powodując wypadki drogowe. Dodatkowo w krajach tropikalnych zabronione są również zbyt długie postoje, ponieważ mogą one prowadzić do przegrzania organizmu ludzkiego<sup>16</sup>.

### Ocena transportu autobusowego przez pasażerów

Badanie ankietowe dotyczące oceny transportu autobusowego zostało przeprowadzone za pomocą kwestionariusza umieszczonego na stronie [www.ankietka.pl](http://www.ankietka.pl) oraz w formie papierowej. Ankieta była anonimowa i przeznaczona dla osób korzystających z dalekobieżnych autobusów. W jej wypełnieniu wzięło udział 100 osób. Kwestionariusze ankiet zawierały po 12 pytań, które podzielone zostały na dwie części. Przedmiotem przeprowadzonych badań była ocena transportu autobusowego w aspekcie jego bezpieczeństwa.

Wśród badanej grupy dominowały kobiety, które stanowiły 63%, a mężczyźni 37%. W badanej grupie osoby młode, to jest w wieku 18-24 lat, stanowiły prawie połowę, bo aż 49%. Osoby w wieku 25-34 lat oraz 35-44 lat stanowiły odpowiednio 31% i 11%. Najmniej liczna była grupa wiekowa 45-54 lat, stanowiła tylko 9% wszystkich respondentów. Struktura wiekowa mogła wynikać z miejsca rozpowszechniania ankiety, którym był portal internetowy [www.ankietka.pl](http://www.ankietka.pl) oraz okolice dworców autobusowych w Białej Podlaskiej, Radomiu i Siedlcach. Badana grupa respondentów była zróżnicowana także pod względem poziomu wykształcenia. 44% respondentów posiadało wykształcenie wyższe. Na drugim miejscu uplasowało się wykształcenie wyższe niepełne (33%). Najmniejszą grupę stanowiły osoby posiadające wykształcenie średnie, tylko 23%.

Badane osoby korzystały z przejazdu autobusem na różne odległości. Najczęściej były to trasy od 100 do 399 km (49%). Co czwarty badany (25%) korzystał z przejazdów na odległości od 400 do 1000 km bądź na trasy nie dłuższe niż 100 km. Tylko 1% – 1 osoba zadeklarowała, że korzysta z tego środka transportu na trasy dłuższe niż 1000 km.

Badani wskazywali na duże zróżnicowanie częstotliwości korzystania z autobusów dalekobieżnych. 45% respondentów korzystało z tego środka transportu kilka razy w roku, a 40% tylko raz w roku. Jedynie 10% uczestników ankiety codziennie podróżowało autobusami dalekobieżnymi. Natomiast 3% badanych korzystało z nich kilka razy w tygodniu, a 2% kilka razy w miesiącu.

<sup>15</sup> [www.mazowieckie.pl](http://www.mazowieckie.pl) [dostęp 25.04.2017].

<sup>16</sup> K.B. Sawicka, *Zdrowie w podróży turystycznej*. Wyd. Wyższej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, Gdańsk 2013, s. 24.

Czynnikiem, który miał największy wpływ na wybór autobusów dalekobieżnych, według 39% osób biorących udział w ankiecie była cena, następnie przyzwyczajenie (28%). Dopiero na trzecim miejscu znalazło się bezpieczeństwo (23%), a na ostatnim czas podróży (10%).

Badane osoby korzystały z usług różnych przewoźników. 51% badanych odpowiedziało, że korzysta z usług tylko prywatnych przewoźników, natomiast 38% korzystało z usług przedsiębiorstw prywatnych i państwowych. Tylko 11% respondentów korzysta wyłącznie z usług przedsiębiorstw państwowych.

Również opinie na temat, czy transport autobusowy jest w Polsce dobrze rozwinięty, były zróżnicowane. 35% uczestników uważało, że transport ten nie jest rozwinięty w Polsce, a odmiennego zdania było 34%. Dla 31% ankietowanych trudno było to ocenić.

Zdania na temat przestrzegania przepisów ruchu drogowego przez kierowców autobusów były podzielone. 52% badanych uważało, że kierowcy przestrzegają obecnie obowiązujących przepisów ruchu drogowego. Natomiast dla 38% podróżujących trudno było to ocenić, a tylko 10% uważało, że przepisy te są łamane przez kierowców.

Badani wypowiedzieli się też na temat kierowców autobusów dalekobieżnych. 48% uważało, że jeżdżą przyzwoicie, a 40% podróżujących oceniło, że jeżdżą bardzo dobrze. Tylko 9% uważało, że jeżdżą bezpiecznie, a 2%, że jeżdżą za szybko i nieostrożnie. 1% respondentów uznał, że poruszają się oni niebezpiecznie.

Poglądy podróżujących były zróżnicowane pod względem oceny bezpieczeństwa w autobusach dalekobieżnych (w skali: 1 – bardzo niebezpieczne do 6 – bardzo bezpieczne). Wśród 100 badanych 43% dobrze (na 5) oceniało bezpieczeństwo w autobusach dalekobieżnych, 40% – oceniło na 4, a na ocenę 3 – 9%. Ocenę 6, czyli bardzo bezpiecznie, wystawiło 8% badanych. Natomiast nikt nie ocenił na 1 – bardzo niebezpieczne i na 2.

Na pytanie dotyczące dostosowania transportu autobusowego w Polsce do potrzeb osób niepełnosprawnych 85% ankietowanych odpowiedziało, że nie jest on przystosowany, a 15% nie potrafiło tego ocenić. Nikt z badanych nie zadeklarował, że ten rodzaj transportu jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

## Podsumowanie

Branża turystyczna w Polsce cały czas się rozwija. Transport jest nieodłącznym elementem tej gałęzi. W artykule zwrócono szczególną uwagę na transport autobusowy. Na podstawie analizy wyników przeprowadzonych badań można zauważyć, że badani najczęściej korzystają z autobusów na trasach od 100 do 399 km. Badani w większości stwierdzili, że kierowcy autobusów przestrzegają przepisów ruchu drogowego i że ten rodzaj transportu jest bezpieczny. Może mieć na to wpływ ciągły rozwój firm świadczących usługi tego typu oraz coraz nowocześniejszy tabor. Transport autobusowy nadal jest jednym z najczęściej wybieranych z racji niskiej ceny i możliwości dotarcia do wielu miejsc.

## Bibliografia

- Balińska A., Sieczko A., Zawadka J., *Turystyka. Wybrane zagadnienia*, Wyd. Difin, Warszawa 2014.
- Balińska A., Sieczko A., Zawadka J., *Wybrane problemy rozwoju turystyki*, Wyd. SGGW, Warszawa 2013.
- Bobol A., Maciąg A. (red.), *Uwarunkowania działalności usługowej w turystyce*, Wyd. SGGW, Warszawa 2013.
- Czerwiński J., *Podstawy turystyki*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2015.
- Górska-Warsewicz H., *Usługi w turystyce*, Wyd. SGGW, Warszawa 2013.
- Maciąg J., *Systemy zarządzania jakością usług: zasady i metody*, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach, Katowice 2010.
- Sawicka K.B., *Zdrowie w podróży turystycznej*, Wyd. Wyższej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, Gdańsk 2013.
- Świstak E., Tul-Krzyszczuk A., *Usługi w turystyce*, Wyd. SGGW, Warszawa 2013.
- [www.bialystok.uw.gov.pl](http://www.bialystok.uw.gov.pl).
- [www.dit.wroc.pl](http://www.dit.wroc.pl).
- [www.mazowieckie.pl](http://www.mazowieckie.pl).